

სამედიცინო უნივერსიტეტი

გამოცემა

თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო
უნივერსიტეტის გამოცემა
გამოცემა 1957 წლიდან
№ 9(357) 2022 წლი

თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის დევზია „ტრადიციებით მომავლისკენ“, რაც გამოხატავს წარსულის საუკეთესო გამოცდლებისა და ინოვაციების ერთობლიობას – ყველაზე საიმედო საყრდენს აკადემიური განათლების, სამედიცინო პრაქტიკისა და სამეცნიერო მუშაობისთვის. ამ სულისკეთებით ვიზრდებოდით თსუ-ის კურსდამთავრუბულება, ამ დევზის დღეს სრულად იზარებენ სტუდენტები, პროფესურა, ექიმები, მკვლევარები... ტრადიციები, მოგეხსენებათ, თავისთავად არ ჩნდება; თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის ტრადიციებს ღვაწლმოსილი თანამშრომლები ქმნიდნენ; მათგან ერთ-ერთი გამორჩეული აკადემიკოსი თამარ დეკანისი და გახლავთ. მას ბევრს უუმაღლით უნივერსიტეტში და, რაც დრო გადის, კიდევ უფრო მკაფიოდ ვგრძნობთ, რა მადლი და სიმდიდრე უნივერსიტეტში ამ მასშტაბის მეცნიერის, პედაგოგის, მენტორის, ექიმის მოღვაწეობა.

თამარ დეკანონისებრ შექმნა ეპოქა და აჩვენა მაგალითი ჭეშმარიტი ღვაწლისა. დღეს არცთუ იშვიათად იყენებენ სიტყვას „მოღვაწეობა“, „მოღვაწე“, ზოგჯერ – არცთუ გამართლებულად... მაგრამ თამარ დეკანონისებრთან მიმართებით ეს ყველაზე მართებული შეფასება, დის, ის იყო მოღვაწე ამ სიტყვის ყველაზე ამაღლებული გაგებით. მასში ჰარმონიულად იყო შერწყმული ერის მოამაგე და ამაგდარი პედაგოგი, პროგრესულად მოაზროვნებოდნენ და უაზგარო პროფესიონალი. ის გახლდათ პიროვნება, რომლის ირგვლივაც ერთოანდებოდნენ სამეცნიერო საქმიანობისა, თუ ეროვნული მიზნების მისაღწევად.

ქალბატონ თამარს სრულიად განსაკუთრებული, ღირსეულია შორის გამორჩეული ადგილი უკავია ჩვენი Alma Mater-ის კურსდამთავრებულთა მეხსიერებაში.

თსუ-ის პათოლოგიური ანატომიის უძველეს, ტრადიციულ და ავტორიტეტულ კათედრაზე არაერთი სამეცნიერო ნაშრომი შესრულებულა; ჩამონათვალი იმდრად დიდია, რომ, ვფიქრობ, ამ ფორმატის წერილს არ შეესაბამება. ქალბატონი თამარი იყო 450-ზე მეტი დისერტაციის სამეცნიერო ხელმძღვანელი და კონსულტანტი, ამ რეკორდს, ვფიქრობ, გაუმჯობესება არ უწერია.

ყველა მედიკოსმა იცის ზუსტი, ვერიფიცირებულ დიაგნოზის ფასი და მნიშვნელობა. სწორი დიაგნოზია ბერები, რომლის გარეშეც წარმოუდგენელია დაავადებულის განკურება. ქალბატონმა თამარმა თავისი მოღვაწეობით თანამედროვე ექიმებისთვის

შექმნა ყველაზე საიმედო საყრდენი ზუსტი დიაგნოსტიკის ალგორითმის სახით. მისი შრომის შედეგი არაერთი გადარჩენილი სიცოცხლეა.

თამარ დეკანონისებრ ცხოვრობდა ძალიან რთულ, გამორვევებით სავსე ეპოქაში. მან შეძლო და თავისუფალი მოქალაქეობის მაგალითი აჩვენა ჯერ საბჭოთა სახელმწიფოში, შემდეგ კი – საქართველოს მადლიერებით აღნიშნავს ამ თარიღს.

პირუთვნელი და ულალატო იყო როგორც მოქალაქე და მეცნიერი, როგორც თაობების ალმზრდელი, რისი არაერთი მაგალითიც არსებობს.

2022 წელი აკადემიკოს თამარ დეკანონისის საიუბილეო წელია. იგი 100 წლის გახდებოდა. თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტი განსაკუთრებული მადლიერებით აღნიშნავს ამ თარიღს. მადლობა ამ დიდ ღვაწლისთვის, ქალბა-

ტონ თამარ! თქვენი შრომის შედეგი თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის დღევანდელობაშიც ცხადად იგრძნობა. ალბათ ეს არის ჭეშმარიტი მეცნიერის მარადიული თანამედროვეობის მაგალითი!

პროფესიონალური ზურაბ ვადაჭყორია,
თბილისის სახელმწიფო
სამედიცინო უნივერსიტეტის
რექტორი

აცვნიარის ეფალონი

საუკუნის წინ, 1922 წელს, იმერეთის ერთ შშევნიერ კუთხეში – დაბა ხარაგაულში დაიბადა დიდი მედიკოსი პათოლოგანატომი და გენიალური პიროვნება, ქალბატონი თა-მარ დეკანონის. ამავე წელს, ახლად გახს-ტო თბილის სახელმიწოდებულო უნივერსიტეტში, დაარსდა პათოლოგიური ანატომიის კათე-დრა, რომელსაც სათავეში ჩაუდგა ადგესის უნივერსიტეტის პათოლოგიური ანატომიის კათედრის დამფუძნებლების: დ. კოშნისკას და მ. ტიშენპავზების მონაცევა, პრივატ-დოკუმენტი, შემდგომ – ქართული პათოლოგიური ანატო-მიის და სამედიცინო მეცნიერების კორიფე, აკადემიკოსი – ვლადიმირ ულენბგი. მაშინ ძე-ლად წარმოასდგენ იყო, თუმცა დღევანდე-ლი გადმოსახედიდნ ნათლად ჩას, რომ ეს ორ მოღვაწესა ურთიერთშერწყმისათვის იყო გამო ზღუდული. 20 წლის შემდეგ, 1943 წელს, ვლაბატონმა თამარმა, ინსტიტუტის წარმა-ნებით დამზადების შემდეგ, მოღვაწეობის ასპარეზად პათოლოგიური ანატომიის კათე-დრა აირჩია, თითქოს პარალელურა, მაგრამ, როგორც მისგან ვიცი, თავიდან პათოლო-განატომიას არ აპირებდა. ერთასნაც გატა-ცებული იყო ბავშვთა ქირურგით, თუმცა, ეს სურვილი მისი დროებითი, უფრო ე-გო-ციური, გატაცება აღმოჩნდა, რადგან ისასაც კარგად აცნობებული იყო მას ნიჭისა და მისრადაგების რეალობები ექმის როგორ-მე ვიზრი პრატიკული საქმიანობის ჩარ-ჩოში ვერ მოთავსდებოდა. მას სჭირდებოდა მოქმედების უფრო ფართო ასპარეზი. ასეთი ასპარეზი იმ პერიოდისთვის (და არა მარტო იმ პერიოდისთვის) იყო თბილის სახელმიწოდებული სამედიცინო ინსტიტუტის პათოლოგიური ანატომიის კათედრა, რომლის მართვის საჭე 50 წლის გამნავლობაში (გარდაცვალებამდე), ხელო ეპურა აკადემიკოს ვლაბდებულ ულენბგის. მან, თავისი პირველი თაობის მონაცევებთან ერთად, რევოლუციურ წარდგნისა და სამო-ვლაბაქო მოთ გამამებულ ქეყანაში, აიანყო ქართული პათოლოგანატომიის „ბაბილონის გოდოლის“ აგება, სადაც შესაძლებელი იქ-ნებოდა ნიჭით დაჯილდობული, ცოდნას მოწყვეტებული ახალგაზრდა მედიკოსების თავშეყრა და მეცნიერული კვლევა-ძიების წარმოება.

მაშინ, როცა ქალბატონი თამარი მივიღდა, კათედრა სარგებლობდა უზარმაზარი ავტორიტეტით – ნარმოადეგურა სამედიცინო ინსტიტუტის ფლაგმანი კათედრას, სამედიცინო შეცხილერული აზროვნების ხერხებალს, პრაქტიკონი დაოსტატების, სამარილიკურაციის ამაღლების წინკარლურ ცნონტის. მასთან მეცნიერული საქმიანობით მჭიდროდ იყვანენ და კატერინებული მედიცინის თითოების ყველა დარგის სპეციალისტები. ქირურგიის ინსტიტუტის დამაარსებელი, აკადემიური კონსაკრატორები ერისთავი მოგონებებმ ნერსს: „იმ დროს იგულისხმება ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტში სამედიცინო ფაკულტეტის დაარსების პერიოდი, 1922-1923 წლების“ თითოების ყველა კათედრა და კავებული იყო ორგანიზაციული საქმიანობით, გარდა რომ კათედრისა, საბაც შესაძლებელი იყო მეცნიერული კვლევების ნარმალება: ეს გახდათ ივანე ჯავახიშვილის ფიზიოლოგის კათედრა და ვლადიმერ ქულენბერის პათოლოგიური ასაზომობის კათედრა“, კათედრაზე მოსვლისთანავე ქალბატონი თამარი აქტიურდ ჩატართა საქმიანობაში და თავისი დიდი ნიჭითა და განსაცვიფრებელი შრომისუნარიანობით სულ მაღალ დაინკუიდრა ლიდერის პოზიცია თანამშრომელთა შორის.

ମାଲ୍ଯ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁଣ୍ଡଳ ସାଥୀଙ୍ଗାଫ୍ରେଂକାଶୀ ଗା-
ର୍ଦ୍ରପ୍ରେଲାଦା କେବା ମିଳି ଶ୍ରେଷ୍ଠେବୀ, କ୍ରେରନ୍ଦ ଓ, କୁ,
ରନ୍ଧ ପାତାଲାଙ୍ଗଗ୍ରୀମା ଅନ୍ତର୍ମାଳିକାମ କ୍ଷାଲଦ୍ଵାରାତ୍ମନ୍-
ନ ତାମାରିଳି ସବୁତ ଶେଷଦିନ ଗାଲାଙ୍ଗାରୀ ନେଇଲି
ଆଶାପାଦାର୍ଥକାରୀ ହେଉଥିଲା ମେତ୍ରନ୍ଦେର କ୍ଷାଲୀ, ମରି ମିଳା ଏକ୍ଷେ
ମାଦାଶାପ୍ରେତି ତ୍ରୈଣିନ୍ ଆ କ୍ଷେତ୍ର, ମାତ୍ର ଦ୍ଵାରା ମରିଥାଗଲୁ
ଉନ୍ନିନାଶନାର୍ଥପ୍ରେତ୍ୟେଲ୍ଲାଦନ୍ତରେ, ମାତ୍ରକୁଣ୍ଡଳେବୀ: ଗ୍ରାନ୍ତ-
ରତ ଲ୍ୟାକ୍ରୋଷ୍ଟ୍ ଖରଣ୍ଡା - ଉର୍ବଳାଙ୍ଗଗିଲି କାତ୍ର-
ଫ୍ରାନ୍ତ୍, ରନ୍ଦା ଜାତୀୟଧରାଲ କ୍ଷେଳମଦ୍ଦାଗନ୍ଧେରାଦା
ପରିବ୍ୟାକୁଣ୍ଠର ଗ୍ରମାଲ୍ପଥ ତାପଦାନ୍ତି) ଆଶିକ୍ରେନ୍ତମା
ତ, ତ୍ୟାରମନିନ୍ଦେଖ ଗାରାଦାଚ୍ଵାଲାଲା ଅଧିମୁକ୍ତୀର୍ଥିଲା
ଆୟତ୍ରାଙ୍ଗସିରୁରି ମାତ୍ରାଲିଲି ମିରାଜ୍ଞାନାଂଗିରୁରି
କ୍ଷେତ୍ରଗ୍ରୀଷି ଶେଷେଗ୍ରୀତି ଗାଗ୍ରାଚନ୍ ଓ ଦାଶଦିନା:
ଅତ ରତ୍ନୀଲା ଶେଷତ୍ତେବ୍ରାତି ଗାମରାକ୍ଷେତ୍ରା କ୍ଷାଲଦ୍ଵା-
ରାତ୍ରିନା ତାମାର ଦେବାନିଶିକ୍ଷା ଅନାରମଣା, ରନ୍ଦା
ବ୍ୟାପିକେତ୍ର, ତ୍ୟ ବିନ ପ୍ରାଣ ଗ୍ରେ କ୍ଷାଲଦ୍ଵାରାତ୍ମନ୍, ମାତ୍ର
ଦ୍ଵାରାପାଦାଶ୍ଵରୀ: "ଏସ ଲେ କ୍ଷାଲଦ୍ଵାରାତ୍ମନ୍, ନୀତିବାନୀରୁ
ପ୍ରେରଣିକୁଣ୍ଡଳ ସିନ୍ତରାତ୍ମଲ୍ଲାଗ୍ରୀତି ଏକ ଅର୍କ୍ସିପାତ୍ରିଲ୍
ମାତ୍ରକୁଣ୍ଡଳ ପରିବ୍ୟାକୁଣ୍ଠ ଉର୍ବା ଗାଦ୍ଵିନାଲା ନାତ୍କ୍-
ଗାମି, ରନ୍ଦାମ୍ରେଲ୍ଲାପ ଶବ୍ଦରୁଦ୍ଧ ନିର୍ମାଣର୍ଥିବା: ତାମାରି
ତାବ୍ରିତ ଅଶ୍ଵାମା ଶେଷଦରାଗ୍ରୀତି ପ୍ରାଣବ୍ୟାପିତାର୍ଥିଲା
ଅତିକରିତିକ୍ରିଯାତିର ସାରଗନ୍ଧିତାକୁଣ୍ଠ.

ქალბატონი თამარის მოღვაწეობა კა-
თედრაზე სრულად ახალი გაპრეზინტება იყო
კათედრის ისტორიაში, რომელიც თამარად
შეიძლება დაიყოს ორ – „თამარმდელ“ და
„თამარისშემდგომ“ პერიოდებად. ძნელია ამ
მცირე მოცულობის საგაზირო სტატიაში თავი
მოვუყარო და სრულფასოვნად გადმოივცე
მისა მრავალმხრივი მოღვაწეობის თუნდაც
ერთი მხარე – ამას არც შევვიდები. შევეხები
მხოლოდ მეცნიერული მოღვაწეობის რამდენი-
მე შტრიხს, რომელიც, ჩემი აზრით, მნიშვნე-
ლოვანი იქნება ქალბატონი თამარის, როგორც

და უშეალო მონაწილებით დაცული იქნა 450-ზე მეტი სადიქტორო და საკანდიდატო დასერტაცია. იგი ყველა ამ ნაშრომის არა მარტო იდენტიური გენერატორი, არამედ შესრულებისა და გაფორმების ყველა ეტაპის მონაწილე გახდათ (ჰელპინგუაციების ჩათვლით). მხოლოდ მის საიკარა ნიჭისა და მექანიზრებას შეეძლო ასეთი ზღვა ინფორმაციის ფლობა და ანალიზი. და რაც მოგვარია, ყველივე ასა აკეთებდა არა ისე, როგორც მხოლოდ მეცნიერებაში ჩაფლული ცხოვრებისგან მოწყვეტილი ასევეტი, არამედ როგორც ცხოვრების ყველა სფეროში აქტიურად ჩარიცხული პიროვნება – ყველანან ელოდებ მისგან გონიერ და დამაჯერებელ წევაებსა და მოსაზრებებს.

ქალბატონ თაბარს განსაკუთრებული დამოკიდებულება და სტანდარტი გააჩნიდა თვით მეცნიერული შემოქმედებითი პროცეს-სისადმი, დაწყებული კვლევის დაგეგმვიდან – მოსალოდნელ შედეგამდე. მოსუბუქდავად მისი დიდებულობა, წინასახარ ლოგიკურად განვიტორება სამეცნიერო კვლევის ყველა ტერიტორიაზე და მოსალოდნელი შედეგები, იგი არასაღრის ექცეულდა გეგმის ტყვეობაში და იმის მიხედვით, თუ როგორ შედეგს მიიღებდა ეტაპებითივად, არცთუ იძულიათ, ცვლიდა კვლევის მიმართულებას და ნარმართავდა ისე, რომ მივთვის.

დოდა არა სასურველ, არამედ რეალურად არსებულ შედეგებამდე. ანუ, მოკლედ რომ ვთქვათ, მეცნიერულ კვლევამ ეკრიფტოპოდა და მოცნიერულ მხოლოდ ფაქტებს, ანასიროს უშვებდა სასურველის მხედვით მათ შეღა-მაზებას და სასტიკად გძრობდა არტეფაზებს.

ქალბატონი თამარი ყოველთვის საქ-
მის კურსში იყო მსოფლიო მეცნიერული
სიახლეების თაობაზე და ამასვე მოიხსენი-
და მონაფებისგან. მიუწედავად იმისა, რომ
ამ დროს ინფორმაციის მიღების ციფრული
ტექნიკულოგიები არ არსებოდა, უახლოს მეც-
ნიერული ინფორმაციის იღება მისი მრავალ-
რიცხოვნი დისტრიბუტორებისგან, რომელთაც,
როგორც წესი, ავალებდა სამეცნიერო სამა-
შაოს დაწყებამდე წარმოედგინათ უახლოესი
ინფორმაციით გაფერებული მსოფლიო ლი-
ტერაზე ურის მიმოხლევა საკლევი პრობლემის
შესახებ და მხოლოდ ამის შემდეგ აძლევდა
ნებართვას კვლევის დაწყების თაობაზე.

ქალბატონი თამარი უაღრესად დიდ როლს ანიჭებდა კვლევის პროცესში თანა-მერწორე ტექნოლოგიების გამოყენებას. ამ მიზნით იგი აგზანიდა მეცნიერებს ქვეყნის სხვადასხვა სამეცნიერო ცენტრში, პრადადიყო არაერთი კვლევის თანამედროვე მეთოდის მოთავე და დამწერავა საქართველოში. განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებდა ისეთ ტექნოლოგიებს, რომელიც შესაძლებელს გახდიდა მორფოლოგიური კვლევის შედეგების კიდევ უფრო მაღლი ხარსხით ობიექტივიზაციას. ის თვლიდა, რომ მორ-

ლ. პოლევაგვა და ვინმე მოსკოველი ასპირანტი, ჩინელი ქალბატონი – სუვ ცზინი, მეცნიერების ჯგუფთან ერთად ამტკიცებდენენ რომ ჩინჩხის მიოციტებს და თავის ტვინის ნეირონებს ჰქონდათ უჯრედული რეგიორაციის უნარი. ამ „ადმინისტრაციული მათ სახელმწიფო პრეტიაც კი მიენიჭათ. უფრო ადრე ათებაზე ჩინცნც ვმუშაობდით ქალბატონთა მარის ხელმძღვანელობის გატესტიცებითი საწინააღმდეგოს: – რომ ამ უჯრედებს გაყაფით რეგიორაცია არ შეუძლიათ. ეს, ფაქტობრივად, იძას ნიშანავდა, რომ ყველა ნაშრომში რიტუალურ საქართველოში აზიმიშულ თემაზე სრულდებოდა, აპრილულად წუნდებული იწნებოდა უმოკლესი სააგენტოსაზე კომისიის

მიერ მოსკოვში. ამს თავიდან ასაცილებლად ქალბატონში თამარმა სასწრაფოდ მოაწყო სამეცნიერო კოლოკვიუმი და სადისკუსიოდ მოიწვა პროფესორი ლ. პოლევავე თანამდებომებებთან ერთად. სხდომას შედგა თბილისის სახელმწიფო სამეცნიერო ინსტიტუტის ჰისტოლოგიის კატედრაზე გაიმართა ცხარული დისკუსია და ქალბატონმა თამარმა უტყუარდა არგუმენტებით დამტკიცა ჩევნი კონცეფციის მართებულობა. სხდომის დასასრულს პროფესორი ლ. პოლევავე იძულებული გახდა ეღიარებინა საკუთარი პოზიციის სისუტე და

და დასინია: „ჩვენ, ორივე მშარე, მართლები ვართ, მხოლოდ განსხვავება ჩვენს კონცეფციებში იმაში მდგომარეობს, რომ ნახევრად ჭიქა წყალზე თქვენ ამბობთ, რომ ნახევრად ცარიელია, ჩვენ კა ვამტკიციბთ – ჭიქა წყალზე ვრად საცხავა“.¹ ყოველივე ამის საბოლოო შედეგი იყო ის, რომ ჩვენი საადისერტაციო ნაბეჭდი სასრუ საატესტაციო კომისიამ დღიდან დაბრკოლებებით, მაგრამ მანც დამტკიცა.

ასეთი იყო ქალბატონი თამარის, როგორც მეცნიერის, დაშახსიათებელი ზოგიერთი შტრიხი, ღრმად ვარ დაბრწყინებული, რომ მისი გამოცდილების გაზიარება დიდ სარგებლობას მოუტანს მომავლის მეცნიერებს.

ქალბატონმა თანარმა თავისი მოღვაწეობით ბით ბრწყინვალე და განუმეორებელი კვადატოვა სახურავებლომ პარაგვიური ან ტომითისა და, საზოგადოდ, მედიცინის ისტორიაში. ეს პერიოდი თამაბად შეიძლება იწოდოს, როგორც თამარის ეპოქა, რომელიც მას ამქეცვინდან გასვლით დახურა და თან კარის ისე მძლავრად გაიჯახენა, რომ, კინირობის მიზანით გადასახვა მომავლის მეცნიერებას.

სას თბილი და გრძელებული, რომ, კუტენი დღი და ხანი დასტურდება ამ კარის ღირსულად კვლავ შეღებას.

ღმერთმა ინებოს, რაც შეიძლება მალე დადგეს ეს დრო. ქართული პათიოლოგიური ანატომია კვლავ მოელის გაბრძნებას.

აროვესის მარ ხარისხის ვიზუალური
საქართველოს გადაცემის გენერატაცია
აკადემის აკადემიკოსი, თსს-ის ათონ-
ლოგის სასკვლეული, საცოლისო და აიაზ-
ნოსტიკის სამსახურის მიერ განვითარებული

თსს-ის პატოღობის
ანაზომის დეპარტამენტი –
1920 წლიდან დღემდე

თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის პათოლოგიური ანატომიის კათედრას (ამჟამად – დეპარტამენტის), რომელიც დაარსებილანვე იქცა პათოლოგიაზომური სამსახურის (ცნობრად ჩვენს ქვეყნაში, დიდი ხნის სატორია აქცს – იგი გასული საუკუნის 20-იანი წლებიდან იღებს სათავეს: ჯერ კიდევ 1920 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე დაასდა ჭათოლოგიური ანატომიის კურსი, რომელსაც ხელმძღვანელობდნენ პროფესიონალ გრიგორ მუხაძე (1920წ.), პროფესიონალი ივანე შიროკოვოვი (1921 წ.) და რომელსაორი ბორის ლორობორიძე (1921-1922წ.). 1922 წელს აღნიშნული კურსი გადაეკიდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პათოლოგიური ანატომიის კათედრად. 1930 წელს, როდესაც სამედიცინო ფაკულტეტი გამოეყო თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს დამოუკიდებელი ინსტიტუტის სახით, ზემოაღნიშნული კათედრა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტის პათოლოგიური ანატომიის კათედრად ჩამოყალბდა. პათოლოგიური ანატომიის კათედრას 50 წლის მანძილზე (1922-1972წ.). ხელმძღვანელობდა ქართული მედიცინის თვალსაჩინო ნარმობამდგრენელი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი, მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწე, მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესიონალ ვლადიმერ ულენბზი.

ვლადიმერ ულენბზის ინიციატივითა და უშუალო ხელმძღვანელობით გაიხსნა სასამართლო მედიცინის კათედრა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტში, პათოლოგიური ანატომიის კათედრები ექიმთა დახელოებების სახელმწიფო ინსტიტუტში (1935წ.), საქართველოს ზოოვეტერინარიულ ინსტიტუტშა (1934 წ.) და თბილისის სახელმწიფო სტომატოლოგიურ ინსტიტუტში (1937წ.).

აკადემიურსბა ვლადიმერ ქლიფნტმა პირველი თაობის
მოწაფეებანან: აკადემიურის ირაკლი ტატილიშვილთან და
მეცნიერებისა და მსახურულებულ მოღვაწეთანამ, პირველი
არყადა როგორც საქართველოს ერთად შეძლო საქართველოს
პათოლოგიანატომიური სამსახური გაერთიანდებონა ევრო-
პის, კერძოდ – „შეარიტეს“ პათოლოგიანატომიური სამ-
სახურისთვის და პათოლოგიური ანატომიის კათედრა
ექცია ქართული სამედიცინო მეცნიერების ჭეშმარიტ
სამუშაოდ.

პათოლოგიურმა ანატომიაზ იტვირთა ინფექციუ-
რი სნეულებების პირველი შემთხვევების ალმორენა-და-

დასტურება შესაბამისი სასწავლო პროფესიულ ღრმის გატარებით ეპიდემიებს თავიდან აცი-ლებისათვის;

თველოს ნოზოლოგიური პროფესილი და მსოფლიოს ამც-
ნო საქართველოში ყვავილისა და მაღარის ეპიდემიის
ოთხ კოდაკანა.

1972-1973 წლებში თბილისის სახელმწიფო სამეცნი-
ცონი იმსტიტუტის პათოლოგიური ანატომიის კათედრის
გამგის მიერალეობას ასრულებდა ვლადიმერ ჟღერნტის
მონაცემები. და თანამოაზრე, აკადემიკოსი ირაკლი ტა-
ტრიშვილი.

2009 წელს ჩამოყალიბდა პათოლოგიური ანატომიისა და ციტოპათოლოგიის დეპარტამენტი, რომელიც ორ მიმართულებას – პათოლოგიურ ანატომიას (სელმძღვანელი – პრიფექსური რამზა ჩიხლაძე) და (ციტოპათოლოგიას (სელმძღვანელი – პრიფექსური რიბის ბერიაშვილი)) შემდეგი დროისათვის დაგენერირდა.

აერთიანებდა. 2017 წლს კი შეიქმნა მოლეკულური პა-
თოლოგიის დეპარტამენტი (ხელმძღვანელი პროფესიონი
გოორგი ჭურაძე).

2017 წლის ოქტომბერში თბილისის სახელმწიფო
სამეცნიერო უნივერსიტეტში, ზემოაღნიშებული დე-
პარტამენტების ბაზაზე, პათოლოგიის სასწავლო-სა-
მეცნიერო და დიაგნოსტიკური ლაბორატორია გახსნა
(ხელმძღვანელი – პროფესიონი იმარ ხარქეიშვილი),
სადაც მიმდინარეობს პოსტკლასიფიკაციული მასალის ინ-
ტრანსპორტული, ჰასტებობათოლოგიური, ბიოგრაფიური,

ଓଡ଼ିଆ ଲୋକଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏହାକିମିରୁଣ୍ଡିରୁ କୁଳପ୍ରଦୟା ହେଉଥିଲା ।
ଲୋକଙ୍କର ଜୀବନରେ ଏହାକିମିରୁଣ୍ଡିରୁ କୁଳପ୍ରଦୟା ହେଉଥିଲା ।

ენათლებული მას დაუკავშირდა, და ის გადასახლდა გასა-
ვითარებისთვის და გრძელებების მი დიდ ტრადიციას,
რითაც პათოლოგანატომიური სკოლა გამოიჩინეული
გახლდათ არა მხოლოდ ჩვენი ქვეყნის მასშტაბით.

Ѣгън здѣшнѣйшъ-и бѣзбѣзъ

დასაწყისი გვ 4-დან

ჩევენ 20 წელზე მეტი ხნის განმავლობში შესწავლის დროის განვითარების და კომპენსაციურ, მათ შორის, რეგისტრაციის და ჰიპერტონიის პროცესებს და ზემოთ მოყვანილის იდენტური ინტერიარეტაციას გაძლევდით ჩევენ და ჩევენ მონაცემებს მიერ დაგვინდის ფაქტებს. ამას გარდა, ვთვლით, რომ ორგანულ ზომიში კველა პროცესს რეგულაციას, როგორც ნორმის, ისე პათოლოგიის პირობებში, ნერვული სისტემა ანართობაში, უფრო მეტიც კველა შემთხვევაში, როდესაც კაბათი ეხებოდა ნერვული ან ჰემორაჟი სისტემების უპირატესობის სკიონს, ყოველთვის ნერვული სისტემის, როგორც ფილოგენეზურად უფრო ახალი და რთული კონსტრუქციის, პრიორული ტერმინის ვარაუდის გამოყენებით.

“ ସାଙ୍ଗାଳସକ୍ରନ୍ତ ବାନ୍ଦପଥି ମନ୍ଦିଲ୍ୟକୁଳୀରୀ ଦୀନ-
ଲୋଗିଯିଲା, ଦୀନଭିତ୍ତିକୁଣ୍ଡିଲା ବାନ୍ଦିତାରୁଧାର ଏବଂ ଅର୍ଦ୍ଦା-
ନିର୍ଭାବ ମହିନାରେ ଫୁଲିବୁକୁ-କ୍ଲାମିକୁରୀ ପରିପ୍ରେସ୍-
ଦିଲା ଶୈଖରାଧାର ଉପରୁଲ୍ୟକୁଣ୍ଡିଲା ଏବଂ ଅବିନିର୍ଦ୍ଦୟକୁଳୀ-
କ୍ଲାମିକୁଣ୍ଡିଲା ପରିପ୍ରେସ୍-କ୍ଲାମିକୁଣ୍ଡିଲା, ଜାମାଲି, ରିଗମାନିକ୍ ମନ୍ଦିଲ୍ୟ-
ରିଗମାନିକ୍ ବାନ୍ଦପଥି ଏବଂ ଫୁଲାକ୍ଷତାଲ୍ୟବାନ ଜୁନ୍କିକ୍ରୋମି-
ଦିଲା ପରିଚିତିକ୍ରୋମିଫାରନ, କ୍ଲାମିଟାକ୍ ପ୍ରଦାନ ଦ୍ୱାରା ଦେଇଲା,
ଏବଂ କ୍ଲାମିଟାକ୍ ପରିଚିତିକ୍ରୋମିଫାରନ, କ୍ଲାମିଟାକ୍ ପରିଚିତିକ୍ରୋମିଫାରନ, ଏବଂ

სტრუქტურები, რომელთაც შეგნება არ აქვთ, არ შეიძლება მოქმედებდნენ, ფუნქციონალური მიზნებისათვის ულად ისე, როგორც ფუნქციონალური სასიგნალო სისტემა. ეჭვს არ უნდა იწვევდეს ის გარემოება, რომ ბერი სასიგნალო სისტემას თავად არ აქვს გაცრიბიერებული ირგანიზმში ფიზიკურ-ქიმიური პროცესების მიმღინარეობა, მათი ნორმალური და პათოლოგიური „ქცევა“ ტკივილის და ორგანოთა ფუნქციების დარღვევის დროსაც კი და, ბუნებრივად, მას არ შეუძლოა „დაალოგო“ ირგანოებთან, უჯრედებთან ფიზიკურ-ქიმიური პროცესების მიზანმიზართულად ნარმართვისთვის ისე, როგორც ეს ხდება ყოფით სიტუაციებში — სოციალურ გარემოში, როდესაც ინდივიდის შევსძლია მეორე სასიგნალო სისტემის მეშვეობით მიღლოს თავდაცვის გადაწყვეტილება და სისრულეშიც მოიყვანოს თავისი ქცევით (სიტყვით, მოძრაობით და სხვა).

აძიგობ ექიმის და ბიოლოგის პროფესიული და მოქალაქეობრივი მოვალეობას პოლიოგოლი სისტემების ფუნქციონის არსის „ხახვასალ წარუ“ ფუზიკის, ქიმიის, ინფორმაციის და სხვა მცურნეულებათა მონაბეჭერის გათვალისწინებით. ფუზიკურ-ქიმიურ პროცესების ევოლუციისა და თვითრეგულაციის, ინფორმაციის მიღებას, ასახვასა და გადაცემაზე (მათი ინფორმაციის ხაზებით გარცელებაზე) დამოკიდებულების გათვალისწინებით. მხოლოდ ასეთი მეთოდოლოგია იძლევა ბიოლოგიურ სისტემებს შორის: უჯრედსა და უჯრედგარე (ექსტრაცელულურ) მატრიქსს შორის, ორგანოსა და ორგანოს შორის, ორგანოთა სისტემებს შორის ფილოგენზეზში ჩამოყალიბებული ანატომიური, ნერვული და ჰემორაული სტრუქტურული კორელაციების სწორად წარმოდგენის შესაძლებლობას. ასეთი მეთოდოლოგია იძლევა პიროლოგის დროს — ავადმყოფობის პირობებში ზემოხსნებული სტერილული კორელაციების დაზიანების დადარღვევის, განკრინების დროს მათი ალდგრინის, სკელეტის შემთხვევები — მათი ალდგრენლობის, შეუქცევადობის პროცესებზე სწორი წარმოდგენის შესაძლებლობას. პათოლოგია ხასა-ათდება ენტროპიისა დადებითი მაჩვნებლებით, განკურნების პროცესი — უარყოფითი მაჩვანებლებით; ეს არ არის ბიოლოგიური სისტემის, მისა შეუგნებელი და შეგნებული ნაწილების „მოდულანების“ ფუზიკურ-ქიმიურ პროცესებამდე მექანიკური დაყვნა, როგორც აბას ნეოვიტალისტები უკითხირენ მატერიალისტებს.

ფიზიკური და ქიმიური პროცესები, გარდა იმისა, რომ მკვდარ (არცოცხალ) სუბსტანცია-ასაც ახასიათებს, ბიოლოგიური პროცესებია, სიცოცხლის, ნივთიერებათა (ცვლისა და ფუნქციონის, მათ შორის, გამრავლების ფუნქციის საფუძველია, მეორე სასიგნალო სისტემის, თუმცა, ჩვენთვის ჯერ გაუსწინელი საფუძველია და ამტომ მათ არ შეიძლება მექანიკური ენცოდება. მათგანო, რომ უჯრედოს, ორგანოს, ორგანოთა სისტემების ფუნქციის არ შესრულდება, სიცოცხლე შეუძლებელია ნივთიერებათა ცვლის, ე. ი. ფიზიკურ-ქიმიური პროცესების გარეშე და სწორებ ამ პროცესების მიღდნარებისა უჯრედებმი, ამ პროცესებით ორგანოთა შორის ასაზომიერო, ნერვული, ჰემორეული კორელაციების განპირობება უნდა იყოს გარკვევით ნარ-მოდენილი; ე. ი. შეცნობილი უნდა იყოს ორგანიზმის არსებობის არსა და ექიმება, ამ არსისა საფუძველზე, უნდა განსაზღვროს ავადმყოფი ორგანიზმის მდგომარეობა საერთოდ და, კერძოდ, - ყველი კონკრეტულ ქმრთხვევის კონკრეტულ მომენტში. ექიმი, ფარმაცევტი, ბიოლოგი და ცველა დარღვეს სპეციალისტი, რომელიც ავადმყოფს გაჯანმრთელებაზე ზრუნვს — აუცილებლად საფუძვლინად უნდა იცნობდეს ფიზიკის, ქრისტის, ბიოფიზიკის და სხვა მომენტისავე მეცნიერებათა მონაპოვარს, ინფორმაციისა მიღების, ასახვის, გადაცემის დამახასალთებელ ფიზიკურ-ქიმიურ პროცესებს, ინფორმაციის ხაზის (სისხლი, ლიმფა, ნერვული ბოჭკო, უჯრედშორისი ნივთიერება და სხვ.) სრულ შედეგ-ნილობას, მათში მიმდინარე ფიზიკურ-ქიმიურ პროცესებს, ინფორმაციის ხაზის შედეგნილობის შესაძლებელ ცვლილებებს ინფორმაციის

შეევანის შემ
დეგ და სხვა
მხოლოდ ასეთ
სინერგიისტუ
ლი მიდგომით
უნდა შეუდგე
ექიმი ირგაზიზ
მში მომდინარ
ნორმალურ დ
პათოლოგიუ
რა პროცესების
შეფასებას, სად
კურნალო ზემო
ძლი ან ჩილის

ດែល, ឥឡូវបាន
មានការព្យាយាមុខរបៀប
នាំរាល់ និង សារមួយទៅ
មេដាចិត្តនៅ ក្រោម
ឡូហ្ស ឬក្រុង, ឬនៅ
មីត្តិកូវិញ្ញុ ឬក្រោមរំ
ណិកូវិញ្ញុ ឬរំណិកូវិញ្ញុ
ក្នុង និង ក្នុង ឬក្នុង
ក្នុង ឬក្នុង ឬក្នុង ឬក្នុង

— 7 —
ზემოხსენერ
მოდგენა არის
დინარე ე.ნ. და
კომპენსაციური
გოტფრიძის, ლ
რეზისტენციის
თვის და ობიექტის
მარცხენა პარ
მაღალი წნევის
არამედ მაღალი
ლებში არსებულ
ვის ის არააღმდე
ტრანსნერონულ
ის ერთი განყო
განყოფილების
და ა.შ.) რეფლ
ნაფიციან ნერვ
განსხვავებული
მოსვლით კარდ

ର୍ଗ ସୀଲକ୍ଷମୀଙ୍କ ହାତ
କ୍ଷେତ୍ରରୁଙ୍କାପ୍ରେଲୁଗ୍ରାମ
ଅଥ ନିର୍ମାଣକାରୀ
ତ୍ରୈରୂପାଳ ମୁଖ୍ୟ
ଶ୍ଵରୋଦୟକୁ ପଞ୍ଚ
ଶ୍ଵରୋଦୟକୁ ପଞ୍ଚ ମର୍ମା
ଲାରୀଙ୍କୁ ସାକ୍ଷ୍ୱତତା
ଲୋଗ୍ରେବା ଦା ଦେ
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାନ୍ତମିଶ୍ର
ଲୋ ଦା ପଞ୍ଚାଶ୍ରିତ
ଶ୍ଵେତାର୍ଘ୍ୟକୁ ମେଧ
ଶ୍ଵେତାଶ୍ରବନୀ ଉଠିଛି
ତେ, ରାତ୍ରି ଗାନ୍ଧାରି
ରାମଦେଖନ୍ତିବିଦୀ ତ
ରାମଦେଖନ୍ତିବିଦୀ ୮
ଦେଇ ମୌତୁଲ୍ଯକାରୀ
ଦା ଗାନ୍ଧାରୀଗ୍ରୂପ୍
ଦିନମିଶ୍ରପିତ୍ରକୀ
କୁତାରଫ୍ରାହୀ ଆରା
ମିଲ ଫ୍ରାନ୍ତି ଏମିଶ୍ର
ଦ୍ୱାରା ଜୀବିତକୁ

კარდიომილი
ცენტული არა
ინფორმაციის
პროცესია, რო
გრძელდება, მა
შში სისხლის მი
აქმაყოფილებს.
თეზის ინტენსი
კომპლექსის უჩ
მო. მასში ვთა

ବୀ, କାନ୍ଦିଲ, କୁଣ୍ଡଳ
ପାଇଁ, ରିଳ ଗାଥାର
ଜ୍ଞାନଙ୍କୁଳା ନରଲ୍ଲା
ଫେରା, ରାତ୍ର ଫିଲ୍ମର
ନିଶ୍ଚାନ୍ଦାବୀସ୍.

ଭାରତର ଗା
ଉପରେବାଧି ବ୍ୟାପ
କୁହାରେବା ଦା ଓ
ଦ୍ୟାମର୍ପିତୁଳାପାତ୍ର
ଦୀପ, ଶେଷାଦାମିଶାର
ଅଶ୍ଵରୀ ନାରମିଦ୍ଧା
ଗୁରୁଲୋ କାଲିକୁହା
ଜୀବିତ ମିମିକୁହା
ରାତ୍ର ଫାଇରିପ୍ରେସ୍ ଗ
ଲୋଗର୍ଗୁରୀ ପରିମାତ୍ର
ଲାଦ ମରିଷ୍ଟିଗ୍ରେହୀର
ଝୟରିତ୍ ସବାରଗ୍ରହ
ମେହିବୀ ଦା ବିନ୍ଦୁ
ଜୁନ୍ଦା ଶେଷାଦିଦ୍ଵୟ
କାମିଦ୍ଧିନିର୍ବାଚନ
ସାଫିନିର୍ଦ୍ଦିତ ଏ

ଶ୍ରୀବାନ୍ଦୁଲୀ ଗାଧା
ଶାକାତ୍କାରିଥିବେ, ଯାହିଁ ଶାକ
ବୋଇବିଲା ବିଶ୍ଵାରାଜ
ନିନ୍ଦିଗ୍ରେହି ଏକାକି,
ରାମିଲ୍ ଶ୍ରୀବାନ୍ଦୁ
ନାନ୍ଦିଲ୍ ନିନ୍ଦିଗ୍ରେହି
ନିଶ୍ଚାନ୍ଦାବୀ, ରାମ ମାତ୍ର
ନରଗାନି (ଶ୍ରୀବାନ୍ଦୁ
ଦେଖିବାରେ କିମ୍ବା ଶ୍ରୀବାନ୍ଦୁ
ଦା ମିମିକୁହାରିବାରେ)

ში. მოგვეცა შესაძლებლობა, დაგვედგინა, რომ ემპრიოგენუში, გვიანი გასტრულის პერიოდში, როდესაც ჩამოყალიბებულია სამი ჩანასახოვანი ფურცელი - ექტოდერმა, ენტოდერმა

რო (სხეულის სხვა ხახილები და ორგანოები), როგორც წესა, ატროფიულია. ამგვარად, ორგანოს რეინერვაციის, როგორც დაცვითი რეაქციის, განვითარების შესაძლებლობა, გამორიცხულია. ქსოვილით ნნილში „რეინერვაცია“ ვთარღდეთ ბიოსტრუქტურებში მეტაბოლიზმის თვითრეგულაციის გზით.

საკონტროლო საკითხი იუსტიცია რეგულირდება – ანტიგენის უვრცელყოფითი ანტისტერლების წარმოქმნის შესახებ, რომლებიც საყოველთაო დაცვით – მიზანდასახულ რეაქციებად არის მიჩინული. პათოგენურ მიკრობის სახით წარმოდგენილი ანტიგენი შედგენილი ბიოლოგური სისტემა და თავისი შედგენილობით და შესაბამისად, მასში მიმდინარე ფიზიკურ-ქიმიური პროცესებით – მეტაბოლიზმით, განსხვავებულია მაკროიორგანიზმის შედგენილობისგან და მასში მიმდინარე ფიზიკურ-ქიმიური პროცესებისგან. ამ სხვადასხვა შედგენილობის მქონე სისტემების შეხვედრა არღვევს მაკროორგანიზმში მიმდინარე სტრუქტურულ ფორმის ამ პროცესების მიმართულებას და, შესაბამისად, სხვა მაკროორგანიზმსთვის უზრუნველო ნივთიერებათა სინთეზს აპირობებს.

ეს, მაკროორგანიზმისთვის უწვევულო ნივთიერება, თვით არის ანტიგენი – პათოგენური ინფორმაცია, რომელიც, თავის შერივ, ცვლის მეტაბოლიზმს და ისევ ორგანიზმისთვის უწვეულო ნივთიერებების სისთხეზე იწვევს და ა.შ. ამგვარად, მაკროორგანიზმში პათოგენური მიკროორგანიზმის მოხვედრა არ იფარებლება მხოლოდ ეკგ ზოგვნური პათოგენური ინფორმაციის შესკვერა, არამედ მსა, დანებული ინფორმაციის საზღიუდიან (რომლებითაც იწყებს მიკროორგანიზმის მაკროორგანიზმში შესვლას), გვინდამდე (რომლებმიც არაა დეკვატური ეკგ ზოგვნური და ენდოგნენური ინფორმაცია სხვადასხვა მუტაციას იწვევს, რაც ორგანიზმისთვის უცხო ცილების წარმოქმნაში გამოიხატება), მოჰყვება ახალ ენდოგნენურ პათოგენურ ინფორმაციათა კალება-დოსკოპი, რომელიც ცირკულაციებს სისსხლში, ლიმფაში, აღნევს ორგანოების უმრავლესობას ან ყველა ორგანოს და ყველგან აპირობებს ახალი პათოგენური ინფორმაციის წარმოქმნას. ასე ყალიბდება მანეკირი ნრე, რომლის განვევტაც მხოლოდ ექიმს, სამკურნალონამდო ნივთიერებას შეუძლია.

რაც შეეხება ანტისხეულების, ორგანიზმის ენერგეტიკული ფაქტორების წარმოქმნას, ეს სხეულები ერთ-ერთია მარკონიგრანიზმი მოხვედრისას წარმოქმნილ ენფოგენურ ინფორმაციათაგან. ანტისხეული ისეთი ენტელექტური, რომელიც ანტიგენის უვნებელყოფელი, ახალ როგორც მოძებულია, „შებორცველი“ აღმოჩნდება, მაგრამ განკურნებისთვის ეს არ არის საკმარისი და აუცილებლად ხდება საჭირო სამურნალნამდებნივთერებებით ინფექციის პროცესში წარმოქმნილი ყველა პათოგენური ინფორმაციის ლიკვიდაცია. აღნიშნული იმითიც მტკიცდება, რომ ე.წ. ანტისხეულები ანტიბიოტიკებით თერაპიის შემოღებამდეც იქმნებოდა, მაგრამ თითოეული ინფექციური დაავადების დროს ლეტალობის მარცენებელი ძლიერ მაღალი იყო.

ისიც უნდა აღინიშოს, რომ ხშირად დაავადების დამდინარებულაში იმუნური რეაგციის დათვარუნვა ხდება აუცილებელი, რადან ე. წ. დამცველი ფაქტორები – ანტისხეულები თვითონ ხდებიან ანტიგენი, რაც იმუნური პათოლოგიას – აუტოაგრესიის სახელმძღვანელოთაა ცნობილი. საყოველთაოდ აღარებული ცნება – იმუნური მესსისერება, სხვა არაცერია, თუ არა მუტაციის შემდეგ ლიმფოციტის ყველა მომდევნო პოპულაციაში ერთი და იგივე ცილის სინთეზი. არც ფაგოციტოზი შეიძლება ჩაითვალოს მიზანშეწონილ, ორგანოების დამცველ რეაქციად. ისიც ორი ბიოლოგური სისტემის – მიკროორგანიზმებისა და უჯრედის ურთიერთშედების ფიზიკურ-ქიმიური პროცესებს გამოხატვა, რომლის დროსაც მიკრობზე უფრო ხშირად, უჯრედში, ვთავადება შეუქცევადი პათოლოგია ნართვის.

ცნობილია საყოველთაოდ მიღებული აზრი
ლეიკონციტების ბაქტერიოსტატიკური თვისე-
ბების და, შესაბამისად, მაკროორგანიზმში მათ
მიერ დაცვითი ფუნქციების შესრულების შესა-
ხებ. ეს მაშინ, როდესაც მიკრობის – ანტიგენის
– პათოგენური ინფორმაციის პირობებში, ისე
იცვლება ლეიკოციტებში მიმდინარე მეტაბო-
ლუზმი და მათი ისეთი ნივთიერებების სინთე-
ზი ხდება, რომ არა მხოლოდ მიკრობს, არამედ
სხვადასხვა ჰისტოგრაფიზის მქონე უჯრედებს,
უჯრედშეუა ნივთიერებას აზიანებს, რაც ხდება
ალტერაციის, ე. ი. ანთების დამძიმების მიზეზი
და ექიმის დროულ ჩარევის გარეშე, ავადცე-
ფობა პროგრესს განიცდის და სხვა.

ერთ სტატუსში შესრულებულია ყველა „დაკა-
ნონებული“ ცნებისა და აზრის შეფასება, მაგრამ
ყველა მათგანის შეფასების პრინციპი ერთია
– დაფიქტებაა საჭირო, მედიცინის მომიჯნავე
მეცნიერებათა მოხაპოვრობის გამოყენება, აზროვ-
ნებისთვის და ამ მეცნიერებების სინერგიზმი
მედიცინასთან, რაც ექიმს მისცემს ფაქტების
გადაფასების შესაძლებლობას მეცნიერების გან-
ვითარების კვალდაკვალ.

თამარ ბერიძესიძე,
3 ნოემბერი, 1997 წლი

